

EPISTOLA COMMENDATICA

Ludouicus Mondellus ordinis minorum doctorq; theologus: Octauiano **V**aldino mercatibelli domino illustrisimi ducis **V**rbini **G**ermano dignissimo: doctorūq; uiuorum **P**atrono. **S.P.D.**

Vellem Octauiane princeps illustris: & doctorum uirorum praesidium ac decus: ut de uiuo **M**ario philelso potiusq; mortuo: ornando: nunc mihi contentio esset. lucundius enim eam (non dicam feruētis) suscipere. **S**ed quoniam siue natura: siue fato ita secum actum est: ut priusquam nos ex hac uita decederet: non putauim committendum esse: ut ei quoque mortuo meum officium deesset. **E**t quidem per deum immortalē: quid est quod defunctis **D**efunctis impen-
 re: immortalesque quodammodo eos reddere: **S**olent autem plerique pendere
 sic defunctorum gloriae studere: ut marmoreis monumentis
 aeneisue signis positis: eorum titulos & spectandos & legē-
 dos posteris relinquāt. **V**erum hac in re **M**arius supstitutum
 amicorum ope non indiget: **S**atis enim magna monumenta ipse
 uiuens sibi posuit: satis magnas statuas erexit: quae nulla
 unquam uetustas: nulla uiolentia: nulla denique duro robore in-
 nata caprificus difficiet: **O**perum scilicet & scriptorum suo-
 rum in diuersis generibus: quae cum latinitate: eloquentia &
 candore mirifice splendēat: tum antiquorum operibus & quidem
 perfectissimorum conferri possint: ut iure de eo dicere possim:
 quantum **M**arius ille **A**rpinas reipublicae **R**omanorum armatus: **M**arius **A**-
 tantum noster **R**omanae linguae contulit togas. **I**n hoc tantum **p**inas
 modo locus officio mihi relictus est: quod cum pars monumenti
 sui quasi angulus quidam: tenebris immerfus sit: & ueluti
 sub opaca umbra ita constitutus: ut minime uel spectari uel
 legi possit: circumfusas tenebras pellam & obumbrantes ramos
 penitus abscindam: monumentumque **M**arii totum sub lu-
 ce constitutum: ut non minus operosum appareat: quam a suo arti-
 fice constructum sit. **E**pistolarium enim in caetera praecleara ope-
 ra **M**arius confecerat: in quo non solum epistolarum genera
 octoginta numerauit: sed singulorum formulas & locos pfe-

EPISTOLA

cutus est: nec id quidem simpliciter: sed tripliciter pro numero trium dicendi figurarum ordine compleuit: **O**pus profecto iuuenibus & mediocriter doctis utilissimum: unde non minus latinitatē & elegantiam exhaurire: quā exercitationis latissimam frugem uberrimūque fructum consequi possint: doctis uero futurum quā gratissimum: utpote quod multo labore: in quocūque genere dicendum fuerit: possit eos releuare. **O**pus tamen ipsum non ædiderat: aut si æditum dici potest: uni mihi tantum: cui dicauerat: & **A**rchetypū nullo sibi retento exemplo: aut alijs cōmunicato tradiderat: æditum fuerat. **D**ecreuerā illud omnibus aperire: ut quātum laudis & gloriæ inde proficisci potest: **M**ario non interciperet: & monumentū illud ex pluribus cōstans partibus: in hac quoque parte ut in cæteris nulla caligine obscuraretur. **D**ebeo sibi hoc ex pietate: multum me amauit: multū me litteris & sapientia ornare studuit: **E**ius beneficio hanc particulā uiuacis animæ quā sortitus sum: habeo. **I**ngratus & impius censendus essem: si ego qui suo faneri non interfui: nunc licet longo post tempore cū possum: quasi pompa instaurata ad eum ornandum: meā ferculorum partē non afferrem: si nō & mea thura incenderem: **A**dores adoresque miscerem: si eius feretrū hoc nobili insigni quasi alio spolio non accumularē. **C**æterum quo plenius huic laudi & gloriæ **M**arij cōsulerem: in hac regia **P**arisiorum ciuitate: in qua iam biennium studiorū gratia fui: epistolarium ipsum imprimendum dare statueram: ut in loco totius orbis eminentiori inter tot academias: inter tot sapientissimos & diuinæ mentis uiros: ab omnibus **M**arius etiā functus & coleretur & admiraret. **Q**uem locum: quā orbis plagam: ad eius nomen celebrandum æternitatique cōmēdandum potui eligere aptiorem? **V**erum huic pietati meæ una res obstabat: quod ea lege ab ipso opus mihi tradi impetraui: ut in alterius manus non perueniret: idque ipse suis in libri inscriptione testatus est monimētis. **N**ec quidem a me id ea mente factum est: quia ambitione du-

Archetyp⁹

Adores

COMMENDATICA

cerer: aut quia si omnes idem scirent quod ego: me min⁹
 scire putarem: **S**ed profecto quia tūc **M**ario tribuebam:
 tantaq; me uoluptate eius elegantia affecerat: ut non ui-
 derer satis meo facere desiderio nisi ab eo quodpiam sin-
 gulare & quasi meum proprium pignus haberem: quod
 noctu diuq; uersando ueluti quādam eius imaginem con-
 templarer. **Q**uo fit ut si nūc librum imprimi iubeam: ue-
 rear ne ab omnibus inconstātiæ accuser: uel quia iam ue-
 lim qđ modo noluerim: uel tanq̄ **M**arij cōtemplationem
 post eius mortē continuo omiserim. **A**lius præterea scru-
 pulus ea in re male me habet: quia forte cuipiam callido
 rerum æstimatori possit id operis non dignum **M**ario ui-
 deri: quia dixerit nō eandem quā cætera **M**ariana opera
 claris principibus dicata elegantia redolere. **C**ontra uero
 si in sententia maneam: & unicus libri possessor sim: illud
 timeam ne impius iudicer: quia **M**arij gloriæ & immorta-
 litati defuerim. **D**einde ne multis inuidisse uidear: quia
 ad multorū utilitatem in lucem prodire librum non per-
 miserim: uel eo maxime: quo sicuti cæteris doctis uiris: ita
 & **M**ario omnes existimant illud scientiæ munus a deo
 collatum: non soli sibi & paucis amicis: sed toti humano
 generi profuturū fuisse concessum. **O**b quam rem si eos
 hoc cælesti munere priuarem: iustam de me omnes ha-
 berent querelam: Itaq; cum ueluti in mari a diuersis flatu-
 bus agiter: anceps sum hoc ne an illud eligam aut fugiā. **H**oratius
Decipimur enim specie recti: & in uitium ducit culpæ fu- in arte
 ga si caret arte. **T**e igitur **O**ctauiane princeps clarissime
 in tanto fluctu tanq̄ meū numen inuocandum duxi: **T**uū
 consiliū pernecessariū mihi existimaui. **N**ec ab re præ-
 ter cæteros te unum consulere uolui: primum q̄ in diju-
 dicandis rebus: consilijsq; deligendis: natura & doctrina
 cæteros quotquot noui ita antecellis: ut non solū ex agro
 piceno & flammīnia quarum prouinciæ: anceps colonus
 es: sed ex toto latio: cū in omni genere uirtutū: tum i hoc

EPISTOLA

quod ex litteris proficiscit̃ a te principe laudatissimo maxime desiderent laudari. **D**einde q̃ utriq; nostrū singularis amicus eras: ut nullius magisq; tua inter sit tantos inter nos componere (nō dicam lites aut turbas) sed animi motūs. **M**ario siquidem ita deditus eras & ille tibi: ut plusq; dimidium animæ tuæ eum putares. **L**egē amicitiaē in eo amando excedebas cum eius scripta tanq; libros sibyllinos estimares. **O**mitto q̃ crebris & maximis muneribus eum ornabas. **I**d em̃ faciebas ei esse cōmune cum multis: quīs nō omnib; eadem mensura qua **M**ario metireris: nō omnes cū **M**ario in eodē theatri gradu apud te sedebāt: nec nūc aliter mihi p̃suasum est: q̃ te cum eius spiritu amicitiam uelle p̃ducere: cuius in uita fueras tam diligēs obseruator. **M**e uero ipsum quantū amaueris nō uulgarib; semper ostendisti argumētis. **N**ullum enim officij genus pratermisisti: quo nō fueris in me beneficētissimus: quotiens mihi collibuisse te adire (quod ppaucorū erat) sine cubicularij officio: ut id possem effeceras. **A**d penetralia nō solū domus sed etiā pectoris tui me q̃ s̃pissime admittebas: nec indignum s̃penumero putasti ut quæ cæteris secreta essent mihi libere cōmitteres. **T**antūq; apud te & tuos singulos auctoritate & gratia ualui ut ad officioꝝ cumulum nulla possit fieri accessio. **N**eq; id mihi mea uirtute cōtingit: aut quapiam causa ex me profecta: sed tm̃ tuæ beneficentiæ cōsuetudo te admonuit: quæ talis est ut neminē pratermittas cui te nō hospitalē præstes. **A**ge igit̃ **O**ctauiane numē meum: mihiq; uocatus **A**pollo pro illa singulari sapientia tua qua omnes uincis: p̃ eam amicitiaē quæ tibi cū **M**ario olim fuit: quam nō decet ut frustra tibi cōmemorauerim: per eam fidem & obseruantiam qua te unice colo & ueneror: & quā tuo mutuo ac miro prosequeris amore ac benignitate. **I**am tuas hic interpone partes: iam tuam profer sententiam. **N**etri nostrū eris procliuior: **S**ed tm̃ quo te meꝝ animi iudiciū impulerit ad hærebis. **E**go em̃ ad utrūuis partē tuo iudicio & auctoritate

occurr
 ab alter
 tentia
 tio le
 sum
 Ambr
 cum in
 semp
 ex ma
 scere
 dia re
 cis d
 quæ
 tui
 frui
 pū
 nos
 hendi
 soleam
 cipar
 quid
 p̃
 iug
 iam
 fecit
 plo a
 ut pl
 xime
 iudici
 tam
 p̃
 cipar
 illi

COMMENDATICA

confirmatus fuero: illā q̄celerrime factō cōprobabo: cum
ab alteri^o crimine (si qđ erat) p̄suasus sim p̄ te eadē tua sen-
tentia eadēq; tabella me absolutum iri. **Vale.** Parisij ter-
tio kalendas Maij. Millesimoquadringentesimooctoge-
simoprimo.

Octavianus **V**aldinus: fratri **L**udouico
Mondello doctōri theologo. **S. P. D.**

Amabam te antea **L**udouice mōdelle: tū quia tua me du-
ctum indole non decepisti: propterea q; te mihi familiarē
semp̄ habere uolui: tū q̄a postq̄ mihi satis familiaris factus
es: indies uidebā nō mediocres uirtutes ī te nasci: adole-
scere & p̄fectas fieri: cū tu neq; laborib^o parceres neq; stu-
dia remitteres: ut magnis principibus grauib^oq; nego-
cijs dignū te uirum pr̄stares. **N**ūc uero ob pietatē tuam
quæ & ipsa insignis & in amicū cōmunē est: ita in amore
tui accēsus sum: ut de te ornādo quātū possim cogitē: ne
frustra apud me: qđ semp̄ studui aliq̄ egregia uirtute quis
piā fuerit usus. **Q**uid em̄ te officiosius: q̄ cū amicitia inē uī-
tos sit: tu etiā a defunctis eā non separas: & cū ijs q̄ nobis
benefecerūt: paria aut aliquanto maiora bñficia reddere
soleam^o: tu p̄ re mediocri accepta immortalitatē reddere
cōparas. **N**ec id quidē cum mediocrib^o laboribus curas:
quando quidē ex intimis **G**alliarū partibus ad agrum usq;
picenū p̄pter eā rem nūcios ad me miseris: **C**ū tñ in am-
biguis reb^o amicorū consiliū siue iudiciū exposcis: nō pos-
sum tuam nō laudare sapientiā. **N**emo aliter q̄ tu sapiens
fecisset. **Q**ū em̄ ita gratus & pius esse cupis ut tuo exem-
plo alios quoq; ad gratitudinē excitare possis: tñ dubitas
ut plærūq; solet ne ea in re quippiā impie cōmittas: cū p̄-
xime uirtutē sæpe uitiū consistat. **E**t qđē q̄a ut scribis meū
iudiciū expositulas: nullo hic te pacto fluctuare permit-
tam. **Q**uid em̄ me iudice obstiterit quo min^o p̄ te **M**arius
æternitatē adipiscat^o: cū & tibi insignis pietatis laus inde
cōparanda sit: **O**ptimū hoc cēseo ex quo utriusq; nomini
cōsuliē: omnibus uero q̄ incōstantiæ te criminarent^o hoc

responsum esse uelim impertinaciā: nomē cōstantiā mutari: cum quis perstiterit ubi cōsiliū mutationem ratio suaserit: **E**sset ne aliquis sapiens nisi ad tempora & ad hominum utilitates sua consilia accommodaret: **N**ōne deus ipse menses: dies & momenta uariauit: ut ad opus suum pertinere cognouit: **N**ō etiā id me moueret: quod de callido rerum estimatore & libri elegantia ad me scribis. **N**on em̄ latet uiros sapientes unius privati hominis usui opus dicandum & quasi intra domesticos parietes reponendum: non tanta cura elaborari decere: quāta solet quod uniuersitati hominū & quasi in arce **M**ineruæ fuisset locandum. **U**trique em̄ operi sua præcipua laus est: quia dignitatē eorum quæ accidunt seruat. **H**oc autem iudiciū meū non parum ex **O**ctauiani **A**ugusti iudicio confirmatur: **C**uius auctoritatē non parui momenti esse duco. **M**aluit enim imperator iustissimus **V**irgilij æneidem seruata esse: quæ igni perire: quis non dubijs uerbis in ultimis tabulis mandasset **M**aro flammis eam aboleri. **N**ō enim censebat inter cætera cuiusq; præclari uiri cum suo auctore opus debere extingui. **C**urabis igit̄ **L**udouice **M**ondelle uel solum propter hoc ipsum omnium amore dignissime ut animo concepisti (nec te ulla auertat suspitio) **M**ariū nostrū in occidente & in ista **P**arisiorum urbe quasi orbis terrarū arce illustrare. **E**go uero hic apud nos eidem non deero. **D**ignus enim est ut uiuat quod diu uixerint homines: quorum utilitati & usui multa comparauit. **G**raui etiā censura censendi nos essemus si tanta per eum messe comparata eius fructum omitteremus: & posteris nostris transmittendū minime laborarem. **V**ale. **V**rbini tertio **N**onas **I**ulij. **M**. cccc.lxxxj.